

بررسی نقش دیوان عدالت اداری
در صیانت از حقوق شهروندی

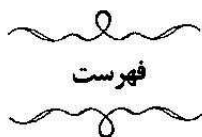
حمیدرضا اکری

www.ketab.ir

- سرشناسه : ذاکری، حمیدرضا، ۱۳۶۷ -
- عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
Iran. Laws, etc
- عنوان و نام پدیدآور : بررسی نقش دیوان عدالت اداری در صیانت از حقوق شهروندی / حمیدرضا ذاکری.
- مشخصات نشر : تهران: حمیدرضا ذاکری، ۱۳۹۷.
- مشخصات ظاهری : ۱۲۴ص.
- شابک : 978-622-00-0472-1
- وضعیت فهرست نویسی : فیا
- موضوع : دیوان عدالت اداری -- قوانین و رویه‌ها
- موضوع : Administrative court of Justice -- Rules and practice
- موضوع : حقوق مدنی -- ایران
- موضوع : Civil rights -- Iran
- رده بندی کنگره : KMH۵۰۰/۲:۴۱۰۷
- رده بندی دیویی : ۳۴۴/۵۵
- شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۰۲۰۲

بررسی نقش دیوان عدالت اداری در صیانت از حقوق شهروندی

- نویسنده : حمیدرضا ذاکری
- ناشر : مؤلف
- نوبت چاپ : اول ۱۳۹۷
- شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
- صفحه‌آرایی : مهسا چراغلو
- شابک : 978-622-00-0472-1
- قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان
-

فهرست

مقدمه.....	۱۱
بخش اول.....	۱۵
فصل اول.....	۱۷
گفتار اول: در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....	۱۸
گفتار دوم: در قانون مجازات اسلامی.....	۲۰
گفتار سوم: در قانون مافی.....	۲۱
مبحث دوم: بررسی جایگاه حقوق شهروندی.....	۲۱
گفتار اول: در میثاق بین المللی حقوق مافی و سیاسی.....	۲۱
گفتار دوم: در اعلامیه ی جهانی حقوق بشر.....	۲۳
فصل دوم.....	۲۷
مبحث اول: برخورداری از تأمین اجتماعی.....	۲۸
گفتار اول: تعریف.....	۲۹
گفتار دوم: نقش تأمین اجتماعی در جامعه.....	۲۹

گفتار سوم: نمونه ای از رأی هیأت عمومی دیوان ۳۰

رأی هیأت عمومی دیوان ۳۱

مبحث دوم: امنیت شغلی ۳۱

گفتار اول: اهمیت امنیت شغلی برای شهروندان ۳۲

گفتار دوم: امنیت شغلی و جایگاه آن در حقوق کار ۳۳

گفتار سوم: امنیت شغلی و نقش حمایتی دیوان ۳۶

گفتار چهارم: نمونه ای از رأی هیأت عمومی دیوان ۳۸

مرجع رسیدگی: هیأت عمومی دیوان عدالت اداری ۳۸

رأی هیأت عمومی ۴۰

مبحث سوم: امنیت قضایی ۴۰

گفتار اول: مفهوم امنیت قضایی ۴۱

گفتار دوم: امنیت قضایی و جایگاه آن در قانون اساسی ... ۴۲

گفتار سوم: عوامل برقراری امنیت قضایی ۴۵

۴۵..... استقلال قوه ی قضائیه

۴۶..... استقلال قضاوت

۴۷..... در دسترس بودن دادگاه ها

۴۸..... چهارم: نمونه ای از آرای هیأت عمومی دیوان

۴۹..... رئیس هیأت عمومی دیوان

۵۱..... بخش دوم

۵۱..... بررسی عملکرد دیوان عدالت اداری

۵۳..... فصل اول

۵۳..... دیوان عدالت اداری

۵۴..... مبحث اول: فلسفه و اهداف تشکیل دیوان عدالت اداری

۵۴..... مبحث دوم: صلاحیت ها و اختیارات دیوان عدالت اداری

۶۳..... مبحث سوم: بررسی صلاحیت دیوان عدالت اداری

۶۴..... گفتار اول: بررسی صلاحیت دیوان عدالت اداری

گفتار دوم: بررسی صلاحیت دیوان عدالت اداری.....	۶۹
نظریه ی حصر مصادیق واحدهای دولتی.....	۷۵
فصل دوم.....	۸۱
دیوان عدالت اداری و صیانت از حقوق شهروندی.....	۸۱
مبحث اول: نقش دیوان عدالت اداری.....	۸۲
مبحث دوم: صلاحیت اداری در صیانت.....	۸۶
مبحث سوم: رویکرد شهروندی دیوان عدالت اداری.....	۸۶
فصل سوم.....	۸۹
چالش ها و موانع دیوان برای تضمین.....	۸۹
کاهش صلاحیت های دیوان عدالت اداری.....	۹۰
محدودیت حق دادخواهی در دیوان.....	۹۲
عدم وجود برخی از معیارهای دادرسی.....	۹۸
فصل چهارم.....	۱۰۱

- دادرسی منصفانه در قانون تشکیلات و آیین دادرسی..... ۱۰۱
- مبحث اول: اصول دادرسی منصفانه..... ۱۰۲
- گزار اول: تاریخچه ی اصول دادرسی منصفانه..... ۱۰۳
- گفتار ده م: مهمترین اصول دادرسی منصفانه..... ۱۰۴
- شماره دادرسی..... ۱۰۴
- استقلال و بی طرفی نهاد قضایی..... ۱۰۵
- امکان دفاع یا لزوم تداوم سلاح ها..... ۱۰۵
- مبحث دوم: عوامل برقراری دادرسی منصفانه..... ۱۰۷
- حق تجدید نظر خواهی در دیوان عدالت اداری..... ۱۰۸
- حق برخورداری از مترجم در دیوان عدالت اداری..... ۱۰۹
- حق داشتن فرصت و تسهیلات کافی..... ۱۱۰
- نتیجه گیری و پیشنهادات..... ۱۱۷
- منابع و مأخذ..... ۱۲۱

مقدمه

شکل گیری و نهادینه شدن یک جامعه دموکراتیک و پایدار مستلزم توجه جدی به حقوق شهروندان می باشد و امروزه موضوع حقوق شهروندی و مسائل پیرامون آن در سرتاسر جهان از اهمیت ویژه ای برخوردار است و همه ی دولت ها در تلاشند تا حداقل امکان این حقوق را به بهترین شکل ممکن به شهروندان جامعه ی خود عرضه کنند. موضوع توجه به حقوق شهروندی از زمان های بسیار دور نیز مورد توجه بوده است و به طور دقیق و مشخص نمی توان زمان پیدایش آن را معین کرد، اما نقطه ی عطف در تحقق مفهوم حقوق شهروندی را باید در تحولات اروپا پس از قرون وسطی جستجو کرد. عدم رعایت حقوق بشر و اصول اولیه ی انسانی در آن دوران باعث شد تا اروپاییان به فکر نگارش و اعلام آن بيفتند و اعلامیه ی حقوق بشر و شهروندی فرانسه در سال ۹۸۷۱ از اولین اسنادی است که در آن این موضوع مورد توجه قرار گرفته و پس از آن کشورهای دیگر نیز قوانینی را برای حفظ حقوق شهروندان آن سرزمین ها وضع کردند. همچنین حقوق شهروندی در ایران نیز دارای ریشه های تاریخی بسیار بالایی است و ایران باستان را پایه گذار حقوق شهروندی در جهان دانسته اند و منشور صادر شده از سوی کوروش، پادشاه هخامنشی، بسیاری از مبانی و مبادی اولیه ی حقوق بشر و شهروندی را مورد تأکید قرار داده است. منع برده داری و به اسارت گرفتن آزادگان، رعایت حقوق کارگران و شرایط مناسب کار، منع نسل کشی (در حمله به بابل)، تساوی افراد در برابر قانون و... در اسناد به دست آمده از تخت جمشید قابل مشاهده است.

با توجه به تاریخچه‌ی مختصری که از حقوق شهروندی بیان شد و نیز با عنایت به اینکه موضوع حقوق شهروندی و مسائل و موضوعات پیرامون آن دامنه وسیع و گسترده‌ای دارد شاید ارائه‌ی تعریفی مشخص و منسجم از حقوق شهروندی کار چندان ساده‌ای نباشد. از دیرباز تا به امروز صاحب نظران و متخصصین گوناگونی در مورد مفهوم حقوق شهروندی اظهار نظر کرده‌اند، برای مثال پرفسور هومی فیلد تعریفی از اصطلاح حقوق شهروندی ارائه داده است که طبق این تعریف: «حقوق شهروندی چیزی است که فرد با داشرسر یکدیگر در قبال دیگری مستحق آن است»، تعریف دیگری که از حقوق شهروندی ارائه شده است این است که: «حقوق شهروندی آمیخته‌ای است از وظایف و مسئولیت‌های شهروندان در قبال یکدیگر، شهر و دولت با قوای حاکم و همچنین حقوق امتیازاتی که وظیفه‌ی تأمین آن حقوق بر عهده‌ی مدیران شهری (شهرداری) است یا به طور کلی قوای حاکم می‌باشد. به مجموعه‌ی این حقوق و مسئولیت‌ها، حقوق شهروندی اطلاق می‌شود».

اما شاید بهترین تعریفی که از حقوق شهروندی تا به امروز ارائه شده است این باشد که: «حقوق شهروندی در واقع مجموعه‌ی حقوقی است که افراد به اعتبار موقعیت شهروندی خود دارا می‌شوند و اطلاق می‌شود بر مجموعه امتیازات مربوط به شهروندان و نیز مجموعه قواعدی است که بر موقعیت آنان بر جامعه حکومت می‌کند و دارنده‌ی این حقوق یعنی شهروند به نفع آن‌ها و افای که در جامعه زندگی می‌کنند اطلاق می‌شود که مفهومی فراتر از مفهوم تابعیت دارد و اعتنایی به سلسله مراتب ندارد و در واقع حقوق شهروندی مبتنی است بر رابطه‌های چند سویه بین دولت، جامعه و شهروندان و نیز وجود یک اخلاق مشترک و موقعیتی فعالانه. به عبارت دیگر مجموعه حقوق و امتیازاتی که به

شهروندان یک کشور با لحاظ کردن دو اصل کرامت انسانی و منع تبعیض برای فراهم سازی زمینه رشد شخصیت فردی و اجتماعی شهروندان در نظام حقوقی هر کشور تعلق می گیرد، حقوق شهروندی نام دارد.»

بنابراین با توجه به تعاریف مختلفی که از حقوق شهروندی ارائه شد حقوق شهروندی در واقع تعاملی است دو سویه میان قدرت حاکمه و ملت یک کشور که این حق در تمامی اجزای دستگاه حاکمه می تواند وجود داشته باشد و رعایت حقوق شهروندی در زندگی تک تک افراد یک جامعه تأثیر می گذارد و باعث رضایتی است که با عدم رضایت مردم از حاکمیت می شود.

حال با توجه به مطالبی که در مورد اهمیت حقوق شهروندی بیان شد فهمیدیم که مقوله ی حقوق شهروندی در جامعه از مهم ترین و اساسی ترین موضوعات مطروحه در یک جامعه است. بنابراین باید است در هر جامعه نهادهایی باشند تا بتوانند حقوق شهروندان در جامعه را نه تنها تضمین بلکه آن را گسترش دهند. همچنین اقتضای عدالت نیز حکم می کند که در جامعه نهادهایی باشند که عهده دار نظارت قضایی بر اعمال دولت باشند و نظارت قضایی یعنی نظارت دادگاه ها اعم از دادگاه های عمومی و اداری بر قانون بودن اقدامات و تصمیمات دولت تا بدین وسیله از خودسری و تعدی مأموران و سازمان های دولتی جلوگیری و آزادی و حقوق شهروندان تضمین شود.

از طرف دیگر صلاحیت های گسترده ای که به مقامات اداری داده شده است و همچنین با انواع تصمیمات و اقدامات اداری ناشی از این صلاحیت ها ممکن است باعث شود که به حقوق مردم تجاوزهایی صورت بگیرد.

بنابراین در راستای تحقق حقوق شهروندی و نیز اصل ۳۷۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نهادی به عنوان دیوان عدالت اداری که وظیفه ی خطیر

رسیدگی به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به تصمیمات و اعمال سازمان های اداری را به عهده دارد زیر نظر رئیس قوه ی قضائیه تشکیل شده که با توجه به اصول و حقوق شهروندان، نظارت قضایی بر اعمال دولت را نیز عهده دار می باشد تا از حدود وظایف و اختیاراتشان تخطی نکنند و حقوق شهروندی را در حیطه وظایف خود ارتقا و تضمین نمایند. همچنین در آرایه ای که از دیوان یا هیأت عمومی دیوان عدالت اداری صادر شده است می بینیم که با نظارت قضایی بر تصمیمات و اعمال سازمان های اداری و دولتی دارد توانسته است تا حد قابل توجهی حقوق مردم را تضمین کند.